

Nd. **197. Frumvarp til laga** [133. mál]

um bráðabirgðabreyting á lögum nr. 24 29. marz 1956, um almannatryggingar.

(Lagt fyrir Alþingi á 81. löggjafarþingi, 1960.)

1. gr.

13. gr. laganna orðist svo:

Rétt til ellilífeyris eiga þeir, sem eru 67 ára eða eldri.

Árlegur ellilífeyrir einstaklings, sem fæddur er árið 1894 eða síðar, skal vera sem hér segir:

				1. verðlagssvæði:	2. verðlagssvæði:
Ef lífeyrir er fyrst tekinn frá	72 ára	aldri eða síðar	kr.	24 000.00	kr. 18 000.00
— — — — —	71 — —	—	21 600.00	— 16 200.00
— — — — —	70 — —	—	19 200.00	— 14 400.00
— — — — —	69 — —	—	17 400.00	— 13 050.00
— — — — —	68 — —	—	15 600.00	— 11 700.00
— — — — —	67 — —	—	14 400.00	— 10 800.00

Árlegur lífeyrir þeirra einstaklinga, sem fæddir eru árið 1893 eða fyrr, er kr. 14 400.00 á 1. verðlagssvæði og kr. 10 800.00 á 2. verðlagssvæði, að viðbætti þeirri hækkun vegna frestunar á töku lífeyris, sem þeir höfðu öðlzt rétt til í árslok 1960. Fresti þeir töku lífeyris fram yfir þann tíma, hækkar lífeyrir þeirra í hlutfalli við hækkun samkvæmt 2. málsg. þessarar greinar, og aldrei skulu þeir njóta minni réttar en orðið hefði, ef ákvæðum eldri laga hefði verið beitt. Frestun á töku lífeyris telst lokið, þegar hlutaðeiganda er úrskurðaður ellilífeyrir í fyrsta sinn.

Lífeyrir hjóna, sem bæði fá lífeyri, skal nema 90% af lífeyri tveggja einstaklinga. Heimilt er þó að úrskurða hvoru hjónanna um sig einstaklingslífeyri, ef þau eru eigi samvistum af heilsufarsástæðum eða öðrum ástæðum, er tryggingaráð metur jafngildar.

Nú andast maður, sem frestað hefur töku lífeyris fram yfir 67 ára aldur, og lætur eftir sig maka á lífi, og skal þá hinn eftirlifandi maki til viðbótar eigin ellilífeyri eiga rétt á helmingi þeirrar hækkunar, sem hinn látni átti rétt á vegna frestunar, sem átt hefði sér stað eftir 1. janúar 1961.

2. gr.

14. gr. 4. mgr. laganna orðist svo:

Árlegur örorkulífeyrir skal vera kr. 14 400.00 á 1. verðlagssvæði og kr. 10 800.00 á 2. verðlagssvæði og greiðist samkvæmt sömu reglum og ellilífeyrir, eftir því sem við getur átt.

3. gr.

15. gr. laganna orðist svo:

Greiða má eiginkonum elli- og örorkulífeyrisþega makabætur allt að 80% einstaklingslífeyris, ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi.

4. gr.

17. gr. laganna orðist svo:

Barnalífeyrir er greiddur með börnum yngri en 16 ára, ef faðirinn er látinn eða er örorkulífeyrisþegi.

Sömu réttarstöðu hafa kjörbörn og stjúpbörn, þegar eins stendur á.

Þó er ekki greiddur barnalífeyrir með stjúpbörnum, sem eiga framfærsluskyldan föður á lífi, eða með kjörbörnum, nema þau hafi verið á framfæri hins látna eða örorkulífeyrisþegans a. m. k. 2 síðustu árin, eða ellilífeyrisþegans a. m. k. 5 síðustu

árin áður en lífeyrisréttur gat stofnast. Þó er tryggingaráði heimilt að stytta þessa fresti, ef sýnt þykir, að ættleiðingin standi ekki í sambandi við væntanlegan bótarétt.

Tryggingaráð getur ákveðið að greiða ekkli allt að fullum barnalífeyri, ef fyrir-sjáanlegt er, að tekjur hans hrökkvi ekki til að sjá fjölskyldunni farborða. Sama gildir um ellilífeyrisþega, svo og hjón, sem verða fyrir verulegum tekjumissi eða útgjaldaaukningu sökum örorku eiginkonu.

Barnalífeyrir greiðist móður eða foreldrum barnanna, enda séu þau á framfæri þeirra, eða þeim öðrum, er annast framfærslu þeirra að fullu.

Árlegur barnalífeyrir með hverju barni skal vera kr. 7200.00 á 1. verðlags-svæði og kr. 5400.00 á 2. verðlagssvæði.

Heimilt er að hækka barnalífeyri vegna munaðarlausra barna um allt að 100%.

5. gr.

18. gr. 3. mgr. laganna falli niður.

6. gr.

21. gr. laganna orðist svo:

Þegar niður falla batur samkvæmt 20. gr., skal hver sú kona, sem orðin var 50 ára við lát mannsins, öðlast rétt til árlegs lífeyris, allt að fullum einstaklings elli-lífeyri miðað við 67 ára aldur. Lífeyrir þessi, sem miðast skal við aldur konunnar, þegar lífeyrisrétturinn stofnast, skal lækka um 6% fyrir hvert ár eða brot úr ári, sem vantar á að hlutaðeigandi sé 67 ára, en skal þó aldrei lægri vera en 10% ellilífeyris. Sama rétt eiga ekkjur, fráskildar konur og ógiftar mæður, ef þær eru orðnar 50 ára, þegar þær hætta að taka barnalífeyri.

7. gr.

22. gr. laganna falli niður.

8. gr.

37. gr. 1. mgr. laganna síðari málsliður falli niður.

9. gr.

85. gr. 1. mgr. laganna síðasti málsliður orðist svo:

Þessir sjóðir skulu greiða sjúkrasamlagsgjöld örorkulífeyrisþega sinna og elli-lífeyrisþega, sem orðnir eru 67 ára.

10. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1961.

Jafnframt falla úr gildi ákvæði 3., 4. og 6. gr. laga nr. 13 1960, um breyting á lög-um nr. 24 29. marz 1956, um almannatryggingar.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Hinn 12. sept. 1960 skipaði Emil Jónsson, félagsmálaráðherra, nefnd til að framkvæma heildarendurskoðun á almannatryggingalögum.

Í nefndina voru þessir skipaðir: Gunnar J. Möller, hæstaréttarlögmaður, Hjálmar Vilhjálmsson, ráðuneytisstjóri, sem er formaður nefndarinnar, frú Jóhanna Egilsdóttir, frú Sigríður J. Magnússon og Sverrir Þorbjörnsson, forstjóri. Með nefndinni starfar Guðjón Hansen, tryggingafræðingur, og er hann ritari hennar.

Í nefndinni hafa verið rædd ýmis ákvæði almannatryggingalaga, sem hún telur þurfa athugunar við. Með tilliti til þess, að ákvæði 22. gr. laganna um skerðingu lífeyris vegna annarra tekna lífeyrisþega gilda aðeins til ársloka 1960, hefur hún hins vegar orðið sammála um að láta lagabreytingar þær, sem hún telur rétt að gera og eru í beinu sambandi við niðurfellingu skerðingarákvæðanna, sitja í fyrirrúmi, en

halda síðan áfram starfi sínu að öðru leyti. Er efni frumvarps þessa í samræmi við það.

Gert hefur verið ráð fyrir afnámi skerðingarákvæða við samningu fjárhagsáætlunar Tryggingastofnunar ríkisins og fjárlagafrumvarps fyrir árið 1961. Þetta frumvarp hefur ekki í för með sér breytingar á þeim áætlunum.

Skal nú vikið að einstökum greinum frumvarpsins.

Um 1. gr.

Mikill fjöldi gamals fólks heldur áfram fullu starfi eftir 67 ára aldur. Hingað til hafa skerðingarákvæðin komið í veg fyrir, að þetta fólk nyti lífeyris, en óvíst er, hve margir hefðu ella frestað töku hans. Ekki er æskilegt, að ellilífeyrisákvæðin dragi úr starfsvilja, og jafnframt er rétt að stuðla að því, að menn sjái sér hag í að fresta töku lífeyris, þar til störfum er hætt. Í því skyni er hér gert ráð fyrir mun meiri hækkun en áður, þegar frestun á sér stað, og enn fremur er það nýmæli, að framvegis nýtur eftirlifandi maki að hálfu þeirrar hækkunar, sem maður hefur unnið sér rétt til með frestun, áður en hann andaðist.

Fram til ársloka 1955 nam árleg hækkun ellilífeyris vegna frestunar 5% af almennum lífeyri og gat mest numið 40% eftir 8 ára frestun. Árið 1956 var hundraðshlutum þessum breytt í 7½% og 60%, en verði frumvarp þetta að lögum, verður hægt að ná allt að 67% hækkun eftir 5 ára frestun auk þeirra hlunninda, sem maki getur öðlzt rétt á samkvæmt framansögðu. Um áhrif umræddra breytinga á útgjöld lífeyristrygginga er erfitt að spá, en þær ættu að draga úr útgjöldum á næstu árum, en auka þau síðar.

Um 2. gr.

Um efnisbreytingu er ekki að ræða, heldur eru einungis tekin af þau tvímæli um upphæð örorkulífeyris, sem hin nýju ákvæði um ellilífeyri kynnu að valda.

Um 3. gr.

Óþarft er að nefna „óskertan“ lífeyri, eftir að skerðingarákvæði eru úr gildi fallin, og er því orðið „óskertur“ fellt niður.

Um 4. gr.

Með afnámi skerðingarákvæðanna myndast misræmi í greiðslum barnalífeyris, að óbreyttum bótaákvæðum að öðru leyti. Þannig verður að telja óeðlilegt, að maður, sem hefur fullar atvinnutekjur, en á eiginkonu, sem dvelst á hæli á kostnað trygginganna eða ríkisframfærslunnar, eigi rétt á fullum barnalífeyri með börnum sínum, þótt ekkill með sömu tekjur eigi engan rétt. Óbreytt ákvæði um barnalífeyri vegna örorku virðast því mundu hafa í för með sér, að taka yrði upp greiðslu barnalífeyris til ekkla almennt, en slíkt mundi valda verulegri útgjaldaaukningu. Ekki virðist heldur sjálfsagt, að maður, sem kominn er á ellilífeyrisaldur og á því óskoraðan rétt til ellilífeyris, en heldur þó fullum atvinnutekjum, eigi að auki rétt á barnalífeyri.

Af framangreindum ástæðum er með frumvarpinu lagt til, að um greiðslur barnalífeyris, þegar annað hvort foreldranna er ellilífeyrisþegi eða móðirin er örorkulífeyrisþegi, gildi heimildarákvæði hliðstæð því, sem gilt hefur um greiðslur til ekkla.

Um 5. gr.

Ekki er lengur ástæða til að hafa heimild til að miða mæðralaun við efnahagsástæður móður, eftir að skerðingarákvæðin eru úr gildi fallin.

Um 6. gr.

Sjá athugasemdir við 5. gr.

Um 7. gr.

Raunar er óþarft að fella 22. gr. niður úr lögnum, þar eð ákvæði hennar gilda aðeins til ársloka 1960.

Sjá athugasemdir við 3. og 7. gr. Um 8. gr.

Sjá athugasemdir við 7. gr. Um 9. gr.